

# SKAP NYTT



NR 3 • HÖSTEN 2015  
SKAP – SVERIGES  
KOMPOSITÖRER  
OCH TEXTFÖRFATTARE

## Naturnära Willemark

SPECIALEN: Transparensens pris

Khaled Harara smugglar musikstudios till Gaza

Alfons möter Cecilia Rydinger Alin

Kampen för upphovsrätten går in i ny fas

SKAP-profilen: Möt Tore Persson

Expertfrågan – Vad kostar musiken till film, reklam och teater?

Ana, Ulf, Namu, Karin, Mats och många fler nya medlemmar



# Upphovspersoner nu och i framtiden

”Att sätta fokus på den som gör innehållet, upphovspersonen, är inget annat än sunt förnuft.”

För ett par år sedan bestämde vi på SKAP oss för att begreppet upphovsman var förlegat. Istället började vi använda ordet upphovsperson. Helt enkelt av det skälet att upphovspersoner inte alltid är män. Det är nu ett vedertaget begrepp.

Sedan dess har vi arbetat fokuserat med jämställdhet, bland annat i projektet Skapelsen. Mångfalds- och jämställdhetsperspektiven har kommit att färga mycket av det vi gör. Och egentligen är det inte svårt – det gäller bara att vara medveten om sig själv och omvärlden, öppen för förändring och att våga inkludera andra än de man brukar inkludera.

Just detta att vara öppen för förändring och att våga inkludera andra, även när det kan kännas obekvämt, eller när det helt krasst från det egna perspektivet känns onödigt, är en central nyckel till framgång i fler frågor än mångfald och jämställdhet. Det är så vi bygger produktiva samarbeten. Det är så vi tillsammans förändrar världen. Eller i alla fall musikvärlden.

SKAP bjuder i höst, på vårt initiativ, tillsammans med vår europeiska paraplyorganisation ECSA in till rundabordssamtal i Washington och New York. Bakgrunden är den diskurs vi drivit på i Europa om att skapa en hållbar utveckling för digitala musiktjänster, ett initiativ som aktivt arbetar för att just öppna för samarbete och att inkludera alla intressenter.

Europa har vi kommit långt, nu är det dags att ta diskussionen och samarbetet ett steg vidare. Vi möter amerikanska intressenter och släpper in dem i arbetet att ta fram en strategi för hur vi ska säkerställa långsiktig återväxt i de digitala tjänsterna, helt enkelt hur vi säkerställer att det fortsätter att göras musik. Vi ser också genom detta till att tydliggöra de europeiska rättighetshavarnas rättigheter på en amerikansk marknad som nu mer än någonsin börjar likna vilda western.

För det är innehållet som får hjulen att snurra i tjänsterna. Att sätta fokus på den som gör innehållet, upphovspersonen, är inget annat än sunt förnuft. Utan upphovspersonerna, ingen musik. Utan musik, inga musiktjänster.

Men musikbranschen glömmar lätt. Kanske för att man glömmar just långsiktigheten när man ser på framtiden. Vi behöver inte vända blicken alltför långt tillbaka för att se hur synen på upphovspersonernas roll i musikbranschen förändrats över tid.

För inte så länge sedan var musikbranschen en bransch i kris. Försäljningen föll snabbt, pirateriet ökade i motsvarande omfattning. Då fann branschen att det gynnade dem att lyfta fram upphovspersonerna. Vi musikskapare drog igång egna initiativ och vi samarbe-

tade med branschens aktörer. Vi stod i frontlinjen, tog en hel del stryk, och blev branschens ansikte utåt.

Idag är situationen annorlunda. Strömmad musik har blivit vardag i Sverige och är på väg att bli det över stora delar av världen. De lagliga tjänsterna börjar tjäna pengar. Plötsligt känns det som att branschen inte alltid tycker att behovet av upphovspersonerna är så stort.

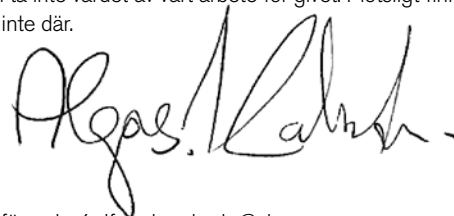
En annan stor skillnad är också att vi upphovspersoner själva skaffat oss en mycket starkare röst. Det är den vi använder oss av i SKAP och ECSA och det är den som gör att vi nu ska möta våra amerikanska kolleger, representanter för amerikanska upphovsrättsällskap, representanter för kongressen och lagstiftaren, och förstås representanter för olika delar av musikbranschen i Washington och New York.

Jag hoppas och tror, för allas skull, att branschen ser vilken roll vi spelar. Både i utvecklingen av våra gemensamma affärer, och förstås värdet vi utgör som kärnan i dessa affärer. Tyvärr känner jag inte alltid att man lyssnar på oss i Sverige på samma sätt som man gör utanför landets gränser. För många gånger har vi fått höra hur mycket man stödjer oss, men när det är dags att betala står vi återigen där med notan...

När vi nu tar diskursen om hållbarhet i digitala musik-tjänster till USA, gör vi det med stöd av EU-parlamentets talman, Martin Schulz. Jag skulle önska att vi också gör det med stöd av den svenska politiken och den svenska musikbranschen.

Förra gången musikbranschen behövde förändras var man motsträvig och utvecklingen tappade fart. Man ville inte riktigt hänga med i utvecklingen och försäljningen rasade. Först med uppkomsten av digitala musiktjänster började det vända. Sedan dess har man kämpat hårt för att få tjänsterna att fungera.

Nu är det dags att ta nästa steg. Att skapa långsiktighet för tjänsterna och alla delar i den digitala värdekedjan. Därför vänder jag mig till alla inblandade aktörer: våga vara öppen för förändring. Våga inkludera upphovspersonerna – även när ni inte ser kortsiktig vinning av det. Vi behöver tillsammans arbeta för musikens värde och det handlar om långt mer än nästa kvartalsrapport. Och ta inte värdet av vårt arbete för givet. Plötsligt finns det inte där.



Ordförande / alfons.karabuda@skap.se



FOTO: JOHAN OHLSSON



12

Cecilia Rydinger Alin

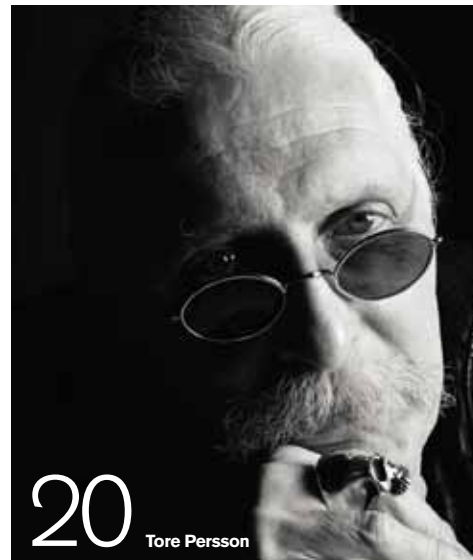
FOTO: ANNA RUT FRIDHOLM



16

Lena Willemark

FOTO: ANNA RUT FRIDHOLM



20

Tore Persson

FOTO: TORE PERSSON AGENCY

# INNEHÅLL/SKAP-NYTT NR 3 2015

## NYHETER & NOTISER

SKAP stöttar KMH:s jämställdhetsarbete, Framtidens musikpris, SKAP-träff för unga kompositörer, Johan Johansson juridisk kanonmat, Workshop i slottsmiljö och Olrog-stipendiet. **s/4-5**

## SPECIALEN – TRANSPARENSENS PRIS

Kritiken växer mot de sekretessbelagda avtalen i den snabbväxande streamingindustrin. Ropen skalla – transparens för alla! Men vad blir priset? **s/6-9**

## MUSIKALISKT SMUGGELGODS

Fristadsförfattaren Khaled Hararas gerillaprojekt på Gazarensan består av insmugglad inspelningsutrustning, instrument och datorer. **s/10**

## MILSTOLPAR FÖR UPPHOVSRÄTTEN

SKAP har lämnat sitt yttrande kring implementeringen av nya EU-direktivet för upphovsrättsällskap. Samtidigt har flera centrala milstolpar passerats i arbetet att reformera upphovsrätten i EU. **s/11**

## ALFONS MÖTER...

Cecilia Rydinger Alin, rektor på Kungliga Musikhögskolan, ska göra KMH till ett nytt landmärke, både mentalt och musikaliskt. **s/12-15**

## HEMMA HOS

Lena Willemark har alltid följt sin inre musikaliska kompass, vägled av kraften i naturen som ständigt omger henne. **s/16-19**

## SKAP-PROFILEN

Från skådespelare, musiker till överläkare som är övertygad om att man kommer att kunna bota tinnitus, musikernas mardröm. Tore Persson är en möjligheternas man. **s/20-21**

## NYA MEDLEMMAR

SKAP fortsätter att växa. Ana Rab, Ulf Wakenius, Erik Söderlind, Emeli Jeremias är bara några av de nya medlemmar som vi räknat in sedan senast. **s/22**

## EXPERTFRÅGAN

Vilka rekommendationer gäller vid avtal för film, radio, reklam och teater? **s/23**

## SKAP ILLUSTRATED

Anders Lidén om hur man skär en branschkaka. **s/24**

## SKAP-NYTT

**Ansvarig utgivare:** Alfons Karabuda.

**Redaktör:** Peter Willebrand.

**Redaktionsråd:** Kjell Holmstrand, Anders Lidén, Mårten Karlsson och Johan Hammarbäck.

**Formgivning:** Christer Lythell/Lovstrom Content.

**Omslag:** Lena Willemark. Foto: Anna-Rut Fridholm.

**Tryck:** DanagårdLITHO.

ISDN 0347-14032

SKAP – Sveriges kompositörer och textförfattare – är Sveriges organisation för yrkesverksamma kompositörer, textförfattare och bearbetare.

### SKAP

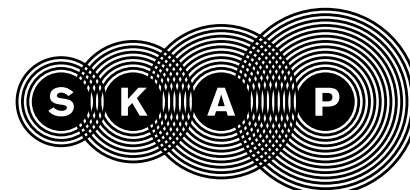
Sveriges kompositörer och textförfattare

Box 17092

104 62 Stockholm

info@skap.se

tel: 08-783 88 00



## SKAP OCH KMH SAMARBETAR OM JÄMSTÄLLDHET I MUSIKLIVET

SKAP deltog i Kungliga Musikhögskolans jämställdhetskonferens "Jämställdhet på KMH – Time for a Change" i september. Ordförande Alfons Karabuda höll ett inledningsanförande och ledde en diskussion om mångfald, jämställdhet och förändringsarbete.

Utgångspunkten var SKAP:s satsning på mångfald och jämställdhet och SKAPELSEN, webbprojektet som syftar till att skriva en alternativ musikhistoria. Bland konferensens övriga deltagare fanns SKAP:s styrelseledamot Alexandra Nilsson, professorn i genusvetenskap Hillevi Ganetz, KMH-studenter och lärare samt rektor Cecilia Rydinger Alin.

Konferensen är startskottet för ett förändringsarbete att öka jämställdheten. Den gemensamma slutsatsen vid dagens slut blev att synliggörande och medvetandegörande är första steget till förändring.

– Som ni gör med Skapelsen, konstaterade KMH:s Cecilia Rydinger Alin.

Ytterligare en slutsats var att förändringsarbetet måste bedrivas av flera aktörer tillsammans. Det går exempelvis inte att föreställa sig ett fullt jämställt KMH med mångfald utan att bedriva samma förändringsarbete i tidigare musikutbildningar. Där får SKAP:s och Kulturskolerådets satsning på musikskapande med mångfald i Kulturskola stor betydelse, konstaterade SKAP:s Alexandra Nilsson och Alfons Karabuda.



FOTO: KJELL HOLMSTRAND

## FRAMTIDENS MUSIKPRIS DELADES UT FÖR FÖRSTA GÅNGEN



Per Björkqvist, Frida Joelsson, Vanja Flensner och Jon Skoog är årets vinnare i Framtidens Musikpris.

FOTO: BERTIL HÅKANSSON, RUM

Framtidens Musikpris, som arrangeras av Riksförbundet Unga Musikanter, RUM, delades i mitten av augusti ut för alla första gången. SKAP är samarbetspartner med RUM bakom priset.

– Framtidens Musikpris vill belysa behovet av satsningar på musikskapande i tidigt skede hos barn och unga, och dessutom belöna eldsjälarna som gör det möjligt. Det är ett

initiativ som SKAP gärna ställer sig bakom, säger SKAP:s ordförande Alfons Karabuda.

2015 års vinnare är Vanja Flensner och Frida Joelsson (kategorin "Bästa Ungdomsinitiativ"), Per Björkqvist ("Enastående Pedagogisk Gärning") och Jon Skoog med The Gateway ("Nyskapande Innovativt Projekt").

Framtidens Musikpris lyfter fram bakomliggande faktorer, personer

och organisationer som möjliggör bredden och spetskompetensen inom svenskt musikliv, det som ibland kallas det svenska musikundret.

Pristagarna har valts ut genom en riksomfattande nomineringsprocess, följt av juryarbete där pristagarna utsetts. Vinnarna tog emot 20 000 kronor var vid en utdelningsceremoni på Swedish Music Hall of Fame i Stockholm onsdagen den 19 augusti.

## SKAP MÖTER UNGA KOMPOSITÖRER I PITEÅ

I samband med SKAP:s styrelses strategimöte 21–22 september arrangerades ett informationsmöte på Studio Acusticum i Piteå. Deltagarna var SKAP-medlemmar, representanter för Musikerförbundet samt lärare och studenter från Musikhögskolan i Piteå.

Informationsmötet syftade till att presentera SKAP:s arbete för upphovsrätt och villkor för skapande för upphovspersoner som ännu inte kommit ut i yrkeslivet. Detta som en del av en bredare satsning på att nå yngre generationer upphovspersoner med kompetenshöjande information om upphovsrätt och avtalsfrågor.

– Hur förbättrar vi förutsättningarna för yrkesmässigt skapande?

Genom att se till att de kompositörer och textförfattare som ännu inte är yrkesverksamma är medvetna om vad de har för rättigheter redan innan

de tar sina första uppdrag. Genom att stärka dem som inte är SKAP-medlemmar stärker vi också medlemskåren, säger Alfons Karabuda.



SKAP:s ordförande Alfons Karabuda samtalar med studenter från musikhögskolan i Piteå.

FOTO: ANDERS LIDÉN

# ”JAG HAR TAGIT PÅ MIG ROLLEN SOM KANONMAT”

SKAP-medlemmen Johan Johansson har fått rätt mot skivbolaget MNW som lagt ut Johanssons musik på streamingtjänster utan hans tillåtelse. Processen har drivits i Solna tingsrätt med stöd av Musikerförbundet och gäller musik där avtalen upprättades innan ”den digitala eran” inleddes.

– Jag har tagit på mig rollen som kanonmat och fått rätt på alla punkter. Nu vill jag uppmana alla kollegor att följa efter i spåret som är draget, säger Johan Johansson.

Han har sedan tidigare arbetat aktivt för att rensa bort musik som lagts ut på streamingtjänster utan hans tillåtelse.

– Jag har också kunnat agera i kraft av jag driver mitt eget bolag och

inte är beroende av andra. Det har kanske varit enklare för mig av det skälet.

Johan Johansson anser att de mindre bolagen i allmänhet gör ”mer rätt för sig” än större i den här frågan.

– Det är också de stora bolagen som med sina stora backkataloger som enligt min mening är de som roffat åt sig mest, säger han.

Johansson känner ingen särskild lojalitet mot sitt tidigare bolag.

– Nej, och MNW ägs i dag av ett gäng riskkapitalister som säkert inte känner någon lojalitet för mig heller.

Bristen på avtal är enligt Johansson utmärkande för branschen.

– Jag har gett ut ett tiotal skivor och har bara haft ett riktigt avtal för en av dem, säger han.



## OLROGSTIPENDIET TILL MARIE LÄNNE PERSSON

Marie Länne Persson tilldelas 2015 års stipendium ur Stiftelsen Ulf Peder Ologrs Minne. Stipendiet överlämnades av trubaduren och SKAP-ledamoten Jan-Olof Andersson på Korrfestivalen i Småland den 25 juli.

Marie Länne Persson är folkmusiker, balladsångerska, kompositör och rytmikpedagog, aktiv såväl solo som med grupperna Bessman, Blåqvint, Slaka Balladforum och Östgöta Brasskvintett.

– Det här gör mig förstås jätteglad, inte minst för att stipendiet är till Ulf Peder Ologrs minne. Min och alla andra singer-song-finders tacksamhet mot honom för att han skapade Svensk Visarkiv, en rik näringskälla, är stor. Jag vet inte om jag skulle ha varit där jag är i dag utan Visarkivet, säger Marie som understryker vikten av att även lyfta fram Visarkivets betydelse för dem som inte forskar.

– Allt som sägs i motiveringen hör till mina ambitioner, vad jag arbetar mot och strävar efter. Att man då får stipendium för att ha gjort det känns både roligt och nästan svårt att ta in, säger Marie Länne Persson.



FOTO: FREDRIK HJERLING

## INSPIRERANDE WORKSHOP PÅ HESSELBY SLOTT

Sista helgen i september arrangerades Stockholm Folk Festival på Hesselby Slott. Under fredagen manifesterades musikalisk mångfald i SKAP:s kompositionsworkshop Stockholm Folk Feedback.

Femton musikskapare med olika musikalisk bakgrund möttes för att tillsammans i mindre grupper under en begränsad tid experimentera fram

musik i nya, genreöverskridande konstellationer. Resultatet bedömdes av en feedbackpanel bestående av Emilia Amper, Rigmor Gustafsson, Tomas Ledin och Lena Willemark.

I workshopen deltog Elin-Louise Ahlberg, Carita Boronska, Emeli Ek, Stina Elg, Cecilia Klingspor, Anna Larsson, Caroline Leander, Thelma Lebert, Maria Llerena, Andreas Lång,

Henrik Nagy, Therese Nestor, Daniel Rosenqvist, Gabby Wilson och Jörgen Åsling.

Moderator och projektledare var Ulf Gruvberg och låtskrivarcoach var Michael Blair.

Stockholm Folk Feedback möjliggjordes av ett stöd från Stims promottonämnd.

### Motivering:

*För en betydelsefull konstnärlig ambition som främjare och uttolkare av visan och folkmusiken i tradition och förnyelse, för eget komponerande samt för en betydelsefull källforskning och ett författarskap i syfte att öka förståelsen för och förmedla kunskap om musikaliska minoritetens och folkmusikens breda, gränsöverskridande betydelse.*

# Osynligt bläck

Kakan ska fördelas rättvist. Avtalen i den snabbväxande streamingindustrin är sekretessbelagda. Samtidigt växer kritiken mot avtalen i låtskrivarleden. Transparens för alla! Frågan är bara: Vad blir priset?

**P**engar. Det är lika bra att börja med att slå fast vad saken gäller: Pengars storlek. Vem som ska ha dem och varför? Och i slutändan vad som blir över till dig, när alla andra fått vad de anser att de ska ha.

Enligt Ifpi:s sammanställning i juli kom närmare 90 procent av den totala musikförsäljningen i Sverige – drygt 500 miljoner kronor – första halvåret 2015 från digitala intäkter.

Spotify är i dag i praktiken synonymt med musikförsäljningen i Sverige. Hur mycket en uppspelning på streamingtjänsten genererar har även varit den dominerande frågan de senaste åren. Företrädare för Spotify brukar själva aldrig avslöja eller kommentera detaljer i avtalen med argumentet att det handlar om affärshemligheter.

**NÄR MAGASINET FILTER** för några år sedan sökte svaret kom man med stöd av olika källor fram till att runt 4–5 öre tickade in när en låt spelades. Om någon dittills tvivlat blev det uppenbart att affärsmodellen för streamingtjänster bygger på volym. Stora volymer.

När 133 etablerade låtskrivare i våras skrev under ett debattinlägg i tidningen Aftonbladet var också budskapet tydligt. De ville ha en större

andel av intäktströmmen som löper parallellt med den stora musikström som dagligen passerar genom de globala digitala jättarnas kanaler. Obalansen var upprörande, ansåg låtskrivarna. Och som ett första steg för att råda bot på den efterlystes insyn – transparens – i sekretessavtalen som bestämmer fördelningen.

Sekretessen som omger avtal som till exempel Sony Music, Spotify och Stim ingår kallas NDA, efter engelskan Non Disclosure Agreement. NDA är vanligt förekommande i de flesta affärssammanhang. En tillverkare vill kanske inte lämna ut uppgifter bakom ett patentvillkor till den andra parten. Två parter kan också komma överens om att hålla viss information hemlig för en utomstående part, som ett slags ömsesidigt skydd för den egna affären.

**HEMLIGHETEN BLIR EN** del i spelet för den som vill ta del av affären. Take it, or leave it!

Därmed inte sagt att man ska nöja sig med affärsmodell där man tror att merparten av intäkterna som en låt genererar tillfaller någon annan. Det är heller inte svårt att förstå att upphovsmannen som tycker sig få mindre pengar än tidigare vill veta vad parterna egentligen kommit överens om. Särskilt med tanke på att de stora skivbolagen är betydande delägare i Spotify, industrins

för tillfället viktigaste distributionskanal vid sidan om Youtube.

Vad som ingår i ett förädlingsvärde och vad som är rimlig ersättning får olika svar beroende på vem man frågar? För låtskrivaren finns kanske en förståelse för att ett bolag som Spotify, som ännu inte visar vinst, tvingats till stora investeringar som man kompenserar sig för? Kanske finns även en förståelse för att ett bolag som Sony vill kompensera sig för administration, marknadsinsatser, distributionskostnader och förlagsrättigheter? Sannolikt finns också en förståelse för att den som administrerar ett upphovsrättssystem ska kunna underhålla och finansiera administrationen som ser till att driva in ersättningen,

Men till vilket pris?

Det är först när man skriver under ett affärsavtal som man sätter nivån för vad som är rimligt. Och den som någon gång ingått ett affärsavtal vet att det är oerhört svårt att ändra de villkoren. Något extra ordinarie måste inträffa i framtiden.

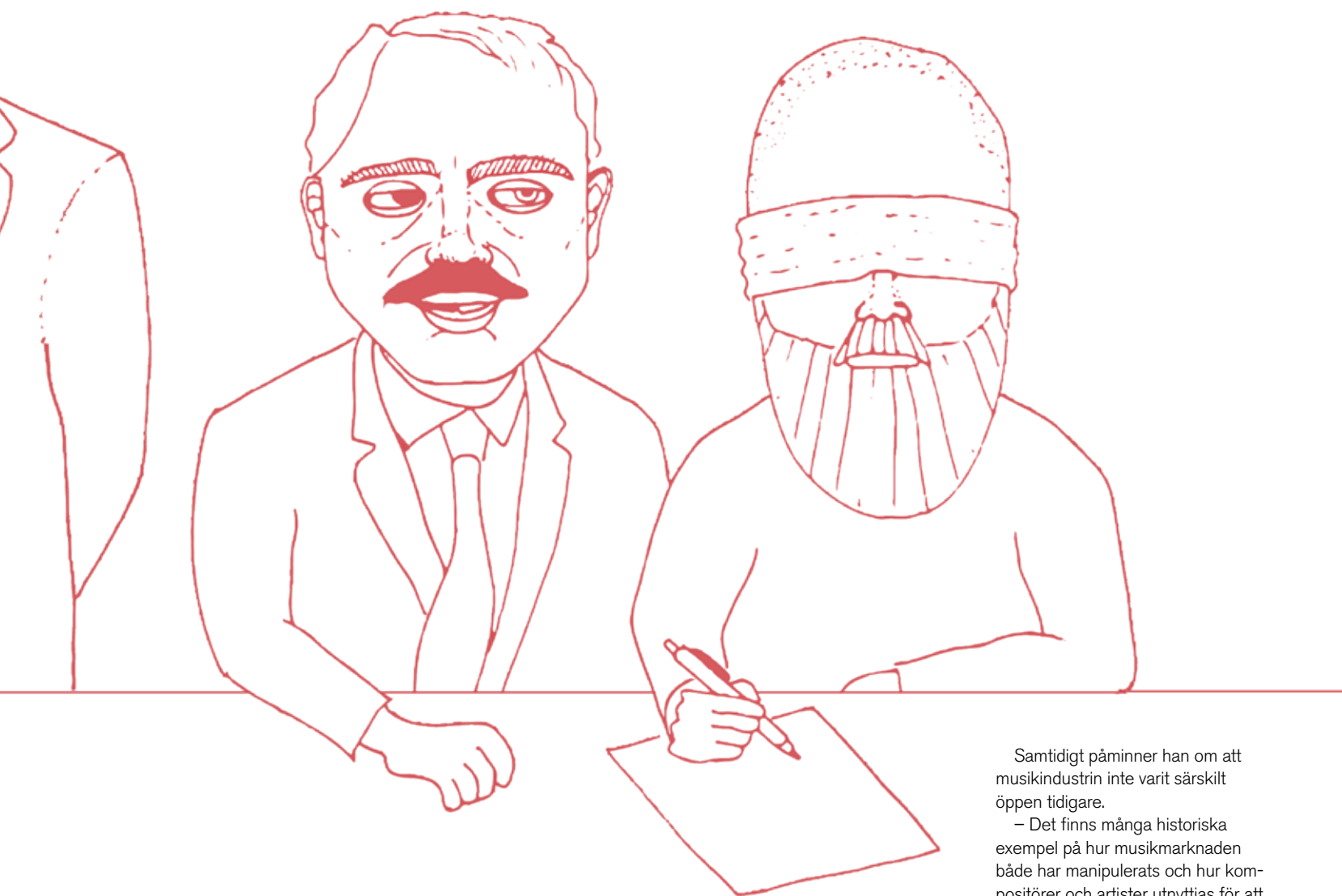
**DET ÄR VIKTIGT** att understryka att allt heller inte handlar om musiken. I våras avslöjade amerikanska sajten The Verge innehållet i ett avtal som Spotify skrivit med Sony inför den amerikanska lanseringen av 2011. Enligt ett 42-sidigt dokument som The Verge kommit över hade Spotify



bland annat betalat ut ett förskott på 25 miljoner dollar till Sony. Upplägget beskrevs som en ren affärssuppögörelse, utan koppling till upphovspersonerna och artisterna.

Enligt samma dokument fördelades intäkterna från streamingen i grova drag 60/40 mellan bolagen och Spotify, där bolagen i sin tur får sin andel beroende på hur mycket deras artister spelas. Om ett abonnemang ger 100 kronor i intäkter går alltså 40 kronor till Spotify medan bolagen får 60 kronor som i sin tur fördelas efter bolagets andel av speltid. Hur mycket av den andelen som sedan tillfaller artisten framgår

och om du har några frågor  
kommer min kollega här göra  
sitt yttersta för att svara på dem



inte av dokumentet, bolagen har ju även individuella royaltyavtal med artisterna.

Avtalet ger i alla fall en bild av hur parterna förhandlar och var man är beredda att betala under vissa omständigheter. För ett bolag som Spotify var det 2011 väldigt viktigt att komma in på den amerikanska mark-

naden och ta andelar och position på en ny och växande marknad.

**DANIEL JOHANSSON, FORSKARE** vid Linnéuniversitetet, har bland annat studerat hur de nya streaming-tjänsterna har påverkat musikmarknaden i Sverige.

Han bedömer att marknaden blir

mer transparent i takt med att den mognar.

– Förklaringen till att till och med städarna på Spotify i dag måste skriva under NDA-avtal är att marknaden är stenhårt konkurrensutsatt och fortfarande befinner sig i ett expansivt skede. Det handlar helt enkelt om att skydda marknadsandelar.

Samtidigt påminner han om att musikindustrin inte varit särskilt öppen tidigare.

– Det finns många historiska exempel på hur musikmarknaden både har manipulerats och hur kompositörer och artister utnyttjas för att de själva inte haft någon koll på vilka avtal som de skrivit på. CD-haussen på 90-talet hade till exempel inte alltid så hälsosamma förtecken. Det finns också undersökningar som visar att artisternas andel av marknaden är större i dag än för 20 år sedan, skillnaden är att marknaden i dag är mindre sett till intäkter.

Kravet på ökad transparens är



heller inte unikt för musikindustrin. Det finns många branscher, till exempel livsmedelsindustrin, där konsumenterna kräver både ökad insyn och inflytande. Det är ett generellt tryck som följer med att nätet gjort många branscher mer konkurrensutsatta och ökat konsumentmakten. Information sprids snabbare och marknaderna blir mer globala.

– Samtidigt måste man ha förståelse för att företag vill hålla affärskritiska avtal hemliga. När vi köper en bil kräver vi inte att handlaren ska kunna uppge vilket avtal som Volvo har med underleverantören Bosch och hur det påverkar priset.

**DANIEL JOHANSSON UNDERSTRYKER** att upphovspersonen också har ett eget ansvar att se om sitt hus.

– Kompositören är ju också mer konkurrensutsatt än tidigare och måste ta ett större eget ansvar för att ta reda på vilka nya villkor som gäller. För den som inte vet hur den moderna musikindustrin är uppbyggd kan det räcka att ägna ett par dagar åt att googla runt på nätet. Det ger en tillräckligt bra bild.

– Spotify har dessutom försökt möta artisternas krav på öppenhet till mötes genom att förklara sin affärsmodell direkt för dem via sin egen sajt, Spotify for Artists.

Enligt Daniel Johansson följer Spotify streamingtjänsternas "standard": 60 procent går till den som äger inspelningen, 10 procent till den som skrivit låten (förlag/kompositör via till exempel STIM) och 30 behåller tjänsten själv. Och när han träffar nya artister och nystartade bolag möter Daniel Johansson sällan någon kritik mot den fördelningen.

– De vet redan från första dagen vilka spelregler som gäller och anpassar sin affärsmodell efter de förutsättningarna.

**I VÅRAS PRESENTERADES** Tidal – grundat av Jay Z – som en ny och mer rättvis streamingtjänst än konkurrerande Spotify. Många av de etablerade artister som ställde sig bakom den dyrare Tidal förklarade att skälet var att den belönade konstnären i större utsträckning än tekniken. Lanseringen var spektakulär, men hittills har genomslaget uteblivit.

– Tidal-artisterna tog sig själva på ett lite för stort allvar. Dessutom hade



FOTO: DANIEL JOHANSSON

**"Kompositören är ju också mer konkurrensutsatt än tidigare och måste ta ett större eget ansvar för att ta reda på vilka nya villkor som gäller."**

*Daniel Johansson*

de en protektionistisk ton när de talade om tjänsten, det är aldrig bra när man ska göra något på nätet. De brukar snarare reta upp folk, säger Daniel Johansson.

Även Apple verkar av samma skäl haft svårt att locka användare till sin nya musiktjänst Apple Music.

Enligt Daniel Johansson har även Spotifys ersättning för en uppspelning ökat. Det är inte ovanligt att den når nu upp till 8–9 öre.

– Ersättningen varierar med hur mycket musik som spelas. Musik berör många och marknaden är efterfrågestyrd, den förändras från en månad till en annan, på samma sätt som många andra marknader. Ju fler lyssningar, desto lägre utbetalning per ström. Prenumerationspengarna "smetas ut" om inte abonnemangen ökar i samma takt som lyssningen. På sikt skulle man kunna tänka sig att ersättningen sätts till ett dagspris.

På Stim, som ingår avtal med digi-



FOTO: FREDRIK HJERLING

**"Vi ska kunna förklara varför vi agerar som vi gör, och på vilket sätt det ska gynna medlemmarna att vi agerar som vi gör."**

*Karsten Dyhrberg Nielsen*

tala musiktjänster för medlemmarnas räkning, är målet att öka transparensen runt den egna verksamheten. Vad kan man då som låtskrivare kräva i form av transparens? Och vem vinner och förlorar på mer transparenta avtal? I dag saknas en pusselbit: medlemmen vet inte vad den egna organisationen skrivit för rättighetsavtal.

**KRAVET PÅ INSYN** i de avtalen är fullt rimligt, anser Stims vd Karsten Dyhrberg Nielsen.

– Utgångspunkten är alltid full transparens för den som anförtror oss sina rättigheter, samtidigt möter vi en verklighet där nya förhandlingsparter sätter nya villkor.

Han medger utan omsvep att villkoren kring sekretessen sätter Stim i ett dilemma.

– Vi måste inte minst bli bättre på att hantera frågan rent pedagogiskt gentemot våra medlemmar. Vi ska



FOTO: MATTHIAS LINDBLOM

**"Transparens är självklart, men ännu viktigare är att man förstår villkoren. Ingen blir hjälpt av ett 400-sidigt dokument som ändå är obegripligt."**

*Anders Wollbeck*

kunna förklara varför vi agerar som vi gör, och på vilket sätt det ska gynna medlemmarna att vi agerar som vi gör.

Karsten Dyhrberg Nielsen beskriver en marknad som blir allt mer global och komplex i takt med att digitaliseringen sammankopplar nya aktörer och tjänster med musik. Det är heller ingen nyhet att kollektiv förvaltning och den upphovsrätt den bygger på är satt under press. Men debatten kring upphovsrätten har även fått en internationell slagsida som inte alltid speglar verkligheten för den svenske låtskrivaren, anser Karsten Dyhrberg Nielsen.

– Till exempel har polemiken på den amerikanska marknaden till vissa delar spillt över på den svenska debatten, trots att förutsättningarna skiljer sig åt mellan USA och Europa.

I ett globalt perspektiv har svenska låtskrivare haft relativt bra avtal, understryker Karsten Dyhrberg Nielsen.



– Vi arbetar förstås för att villkoren ska bli ännu bättre. Men vi måste också bli vassare på att förklara hur de kommersiella villkoren påverkar avtalen.

Han pekar på att det finns exempel där ersättningsnivåerna blivit högre till priset av just kravet på sekretess.

– Det är själva kärnan i problemet, om vi vill få in pengarna eller måste börja kompromissa om transparens. Det är en bedömning som måste göras från ett fall till ett annat.

**ETT KRAV PÅ** öppenhet kan med andra ord även ha ett ekonomiskt pris.

– Det är inte möjligt att sätta ett pris på öppenhet. Men det finns exempel på licenser som vi aldrig skulle haft om vi hävdade att transparens skulle gälla fullt ut.

Karsten Dyhrberg Nielsen betonar att marknaden för streamad musik fortfarande är omogen och under stark utveckling.

– Det råder stor osäkerhet om vad som är "rätt" nivåer. När marknaden blir mer stabiliserad kommer även avtalen med stor sannolikhet att bli mer transparenta, säger han.

Anders Wollbeck är låtskrivare och producent som skriver för flera olika genrer. Han ligger även bakom ett flertal internationella hits, med grupper som Army of Lovers, Alcazar, Tarja Turunen, TVXQ, Monrose, Tina Arena och Vacuum, där han är en av bandmedlemmarna.

Anders Wollbeck beskriver sig själv som en del av den "hårt arbetande arbetarklassen" i den svenska musikindustrin.

– Vi är den kår av yrkesarbetare som utgör grunden för industrin. Det är vi som går till jobbet varje dag och som försörjer oss på musiken. Därför är det också vi de som berörs mest av förändringarna som sker just nu, säger han.

**SOM MÅNGA ANDRA** tycker han att villkoren blivit tuffare, även när man når framgångar.

– En hit genererar betydligt mindre pengar till upphovspersonen i dag, säger Anders Wollbeck.

Tidigare tyckte han också att han hade bättre kontroll på intäkterna.

– Du kunde åtminstone göra ett överslag utifrån fysiska försäljnings-



siffror och hur ofta låten spelades i radio. Med streamingen har det konstant nog blivit mycket svårare att göra samma bedömning. Jag kan i alla fall inte säga att jag har tillräcklig kontroll.

Anders Wollbeck tycker själv att förhållandet borde vara det omvända.

– Med digitaliseringen har vi ju fått helt nya verktyg som ska vara bättre på att mäta och ge snabbare transparens och feedback i alla typer av affärsmodeller. Av samma skäl borde det vara enklare att kontrollera systemen som styr distributionen och försäljningen av musik.

Samtidigt anser han att kravet på större transparens måste vara förenat med tydliga och överskådliga affärsmodeller.

– Ingen blir ju hjälpt av ett 400-sidigt dokument som ändå är oberoigt, säger han.

**ANDERS WOLLBECK SER** de ojäm-bördiga styrkeförhållandena i branschen som en del i förklaringen till nuvarande och otydliga fördelning av streamingintäkterna.

– Uppsidan är betydligt större hos bolagen och masterägarna, som med sina andelar i Spotify sitter på två stolar när de förhandlar med upphovsmännen och förlagssidan. Min uppfattning är att fördelningen är ungefär 80/20 och som utpräglad låtskrivare utan artistavtal hamnar du långt ned i kedjan.

– Dessutom konkurrerar man i dag om ofattbart stora mängder musik där din andel i det digitala intäktsfönstret snabbt blir allt mindre. En ung låtskrivare eller artist som inte hunnit bygga en katalog drabbas extra hårt jämfört med tidigare. Vill branschen värna återväxten borde man alltså göra särskilda satsningar på unga låtskrivare.

**HAN SER EN** motreaktion växa fram hos många kollegor, just för att stärka kontrollen över sin musik.

– I dag måste man ofta vara lika mycket entreprenör som låtskrivare. Det blir allt vanligare att jobba i större projekt där man får större kontroll över musiken och större del av intäkterna. Jag tillhör själv dem.

– Jag tror också att låtskrivarna och artister allt oftare kommer att vända sig direkt till olika aggregatorer som säljer deras musik vidare. Det är en naturlig utveckling för en artist som vill slippa en massa mellanhänder.

Utvecklingen kommer att även leda till en tydligare uppdelning i den egna yrkeskåren, bedömer Anders Wollbeck.

– Min bild är att låtskrivaren antingen blir en affärsmässig mångsysslare eller får acceptera att man måste ha ett annat jobb vid sidan om, att låtskrivandet blir en hobby i stället.

# GERILLARAPPAREN

Med erfarenhet av musikens betydelse i krigszoner och flyktingläger ska SKAP-medlemmen, rapparen och fristadsförfattaren Khaled Harara ge folket på Gazaremsan nya möjligheter att skapa musik. Hans gerilla-projekt genomförs med hjälp av insmugglad inspelningsutrustning, instrument och datorer.

**K**haled Harara, är född i Jemen men uppvuxen på Gazaremsan. År 2013 blev han den förste fristadsförfattaren som var musiker istället för författare. När frispråkige Khaled deltog i festivalen Rapolitics i Köpenhamn tog han beslutet att hoppa av, eftersom han kände sig hotad av Hamas och var rädd för att bli arresterad och torterad om han återvände.

– Rapmusik är förbjudet av Hamas, även för dem som bara vill lyssna på den. Hamas tycker inte den hör hemma i vår kultur, säger Khaled.

Efter att ha fått kontakt med ICORN (International cities of refuge network) och Freemuse (som arbetar för musikens yttrandefrihet) fick 27-åringen en fristad i Göteborg och kunde leva och arbeta med sitt musicerande under två år.

– Det blev en stor skillnad mot mitt tidigare liv, helt galet och coolt. Jag kan inte ens beskriva alla blandade känslor som jag hade när jag kom till Göteborg, säger Khaled.

– Det var en kulturchock att komma ifrån krig, ilska och all den där skiten. Jag kunde inte ens skriva några texter första tiden för att allt var så omtumlande. Men det gick över efter några månader och nu har jag lärt mig så mycket mer om musik och fått många goda vänner. Och det är så fridfullt här.

**NU HAR KHALED** precis börjat plugga på Individuella musikerprogrammet, en treårig utbildning på Göteborgs universitet. Han fortsätter även göra egen musik, med ungefär samma texter.

– Texterna är från en annan synvinkel – nu ser jag det mer från

utsidan. Jag håller just nu på att skriva en låt om flyktingar. Jag behövde inte fly över havet, men i övrigt vet jag precis hur det känns. Visst, allt är annorlunda för mig nu, men minnena finns alltid kvar.

Sedan en tid tillbaka driver Khaled ett slags gerillaprojekt, där han med hjälp av politiker, FN-anställda och journalister "smugglar" in portabla musikstudios och annan utrustning.

– Jag vet ju själv hur det är att vara i en krigszon. Det finns många hjälporganisationer som ser till att folk får mat, kläder och tält, men ingen bryr sig om själen, kulturen eller musiken.

**HAN PLANERADE I** åtta månader hur projektet skulle kunna genomföras. Konceptet består av fyra delar: resurser, utbildning, skydd och media/kommunikation.

– Resurserna handlar om ha utrustning, som datorer, instrument och mikrofoner, och musiker som kan lära dig spela musik. Kunskap och utbildning så du kan producera musiken, och skydd och hjälp av politiker och jurister om det uppstår problem. Till sist behövs kontakt med media som är en stor maktfaktor och kommunikation via internet, som Twitter, Skype och Youtube.

Hans arbete har under första året resulterat i två musikstudios på Gaza. En studio går inte längre att använda på grund av bristen på el, men den andra är "up and running".

– Jag planerar att ytterligare sjutton musiker ska få tillgång till portabla studios, säger Khaled. De ska också få utbildning så de kan lära sig instrumenten, hantera syntar och datorer och få tillgång till musikprogram som Pro Tools och Cubase.



FOTO: SENSUS, PRESSFOTO

**"Det finns många hjälporganisationer som ser till att folk får mat, kläder och tält, men ingen bryr sig om själen, kulturen eller musiken."**

**EN ANNAN VIKTIG** del av projektet sker i Göteborg. Khaled ska genomföra rap-workshops och afghanska Monarch Hashemi kommer ha en teaterklass med nyanlända flyktingbarn.

– Tanken är att vi ska göra låtar och teater av barnens berättelser och framföra det med svenska rapartister nästa sommar.

Därtill ska han skapa websajten Soundbank, där folk från hela världen ska kunna skänka pengar eller beats

som Gaza-musikerna kan använda när de gör sin musik.

– Jag hoppas en dag kunna öppna ett hiphopcentrum med workshops i Gaza, men då måste den politiska situationen ändras. Jag försöker också få in tjejer att studera och producera musik. Idag är det förbjudet för dem att stå på en scen, men det hoppas jag också ska ändras om några år.

TEXT: JANNE HALLMAN

# EU-arbetet intensifieras

Sommaren har varit hektisk ur upphovsrättsperspektiv. SKAP har lämnat sitt yttrande kring implementeringen av nya EU-direktivet för upphovsrättsföreningar. Parallellt har flera centrala milstolpar passerats i arbetet att reformera upphovsrätten i EU.

**J**ust nu reformeras upphovsrätten inom EU med målsättningen att skapa en digital inre marknad för kultur.

SKAP arbetar genom sitt ordförandeskap i ECSA för att svenska och europeiska upphovspersoners villkor och musikskapares plats i den digitala värdekedjan ska stå i centrum när regelverken slås fast.

Den digitala inre marknaden var också ämnet för Digital Assembly Riga 2015 som pågick 17–18 juni. Europas musikskapare företrädades av SKAP:s och ECSA:s ordförande Alfons Karabuda. Bland övriga medverkande fanns en rad digitala tjänster och internetleverantörer, till exempel Netflix, Sky och Deutsche Telekom.

– Tjänsterna och internetleverantörerna har ofta ett kortsiktigt perspektiv och vill maximera sin vinst här och nu. Då ser de starka rättigheter för enskilda kulturskapare som ett problem, säger Alfons Karabuda.

– De borde i stället se till hur vi med genom goda villkor för upphovs personer säkrar en långsiktigt hållbar utveckling för alla delar av den digitala värdekedjan. Det var det jag ville att Günther Oettinger, kommissionär med ansvar för den digitala agendan, ska ta med sig från dessa konferensdagar.

**I SLUTET AV** juli publicerade EU-kommissionen rapporten "Remuneration of authors and performers for the use of their works and the fixations of their performances". Frågan om ersättning till upphovs personer, och i ett större perspektiv avtalen som reglerar ersättningen, hanteras överlag nationellt. Därför ser situationen olika ut för musikskapare runt om i Europa.

Rapporten ger intressanta insikter om orättvisa avtal och drar slutsatsen



Europas kulturskaparorganisationer samlade: Dan Clifton (filmregissörerna), Mogens Blicher Bjerregard (journalisterna), Martin Schulz (talman EU-parlamentet), Alfons Karabuda (musikskaparna), Sveinbjorn Baldvinsson (manusförfattarna) och Nick Yapp (författarna).

FOTO: EUROPEAN UNION 2015 - SOURCE: EP / FREDERIC SIERAKOWSKI

att bristen på transparens i avtalen om ersättning till upphovs personer påverkar den digitala inre marknaden negativt, vilket gör det nödvändigt att hantera dessa frågor på EU-nivå.

I början av september besökte SKAP:s och ECSA:s ordförande Alfons Karabuda EU-parlamentets talman Martin Schulz och diskuterade upphovsrättsreformen. Insikten om att upphovsrättsarbetet i EU kräver en enad insats från kulturskaparhåll gjorde att även representanter för organisationer som företräder författare, dramatiker, journalister och regissörer bjöds med till mötet.

Vid mötet briefades parlamentets talman om kulturskaparperspektivet på strategin kring en europeisk digital inre marknad. Konstnärliga rättigheter diskuterades, som

behovet av yttrandefrihet och en stark upphovsrätt, de kulturella och kreativa näringarnas betydelse för Europa och kulturell mångfald. Förslag till lagstiftningsåtgärder för att lösa problem i respektive sektor lämnades. EU-parlamentets talman

uttalade sitt stöd för SKAP:s och ECSA:s initiativ att samla Europas kulturskaparorganisationer för att politiken ska kunna driva en effektiv och direkt dialog.

TEXT: KJELL HOLMSTRAND

## ARBETET LYFTS TILL GLOBAL NIVÅ

Efter SKAP:s musikbranschmöte i Stockholm i februari bjuder nu SKAP och ECSA med rundabordssamtal i Washington och New York in nordamerikanska intressenter att delta i arbetet att ta fram en strategi för att säkerställa en hållbar, långsiktig utveckling för digitala musiktjänster och för utvecklingen av nya marknader. Det är centralt att framhålla upphovs personernas roll i den digitala värdekedjan när upphovsrätten nu ses över både i Europa och Nordamerika. Rundabordssamtalet i Washington utgår från lagstiftningsprocessen och möjligheterna som en reformerad upphovsrätt ska skapa. Mötet i New York får en mer affärsinriktad utgångspunkt: hur skapar man hållbara affärsmodeller som ger rättvis ersättning till alla inblandade parter?

CECILIA RYDINGER ALIN, REKTOR PÅ KUNGLIGA MUSIKHÖGSKOLAN

# Uppdrag: Förändring

Tre hundra konserter på programmet – varje år. Ändå har Kungliga Musikhögskolan varit lite av en doldis. Nu bygger man nytt campus, för att bli synligare som nytt landmärke och för att skapa en bra grund för den verksamhetsutveckling som rektor Rydinger Alin startat.

**C**ecilia Rydinger Alin tar emot på en bygg- arbetsplats. Först nästa år ska nya campus stå klart, men redan nu kan

man känna förväntan i luften bland studenter och lärare som myllrar i de gamla korridorerna. Att Kungliga Musikhögskolan är en plats i förändring går inte att ta miste på.

– Vi har antagit en ny strategi och en ny vision för KMH. Det är den vi nu tillsammans arbetar för; medarbetare, studenter och styrelse. KMH ska vara ett framstående internationellt centrum för utbildning av musiker och musiklejare av högsta kvalitet. En tillspetsning av det uppdrag vi har från utbildningsdepartementet - att utbilda inom ämnesområdet musik, säger Cecilia Rydinger Alin.

## Hur långt har ni nått idag?

– Vi har en otrolig styrka i våra fantastiska lärare, som alla också är verksamma ute i musiklivet. I det avseendet är det också en fördel att vi finns i Stockholm, de arbetar i

orkestrar, på Fasching, i skolor etc – de är helt enkelt aktiva i musiklivet. Det ger oss en högt kvalificerad lärarkår. Det ligger också goda möjligheter i det faktum att vi är landets enda självständiga musikhögskola.

– Och vi ser att söktrycket är hårt – många vill studera vid KMH. Det gäller alla utbildningar vi har på våra sex institutioner, men alldeles särskilt vår yngsta institution Musik- och medieproduktion, vilket förstås är ett uttryck för ett musikliv i förändring. Det svenska musikundret har uppstått i en tid där vi med nätets möjligheter kan samverka och skapa musik i stort sett oberoende av tid och rum. På det området tillhandahåller vi en världsunik utbildning, och arbetsmöjligheterna är många efter avklarad examen.

## Också KMH står under din ledning inför stora förändringar. Vad är kärnan i förändringsarbetet?

– Kärnan är att driva KMH:s roll i samhället och i samhällsutvecklingen. Mitt uppdrag nu och framgent är att leva den vision vi har antagit. Det är

ett privilegium som innebär ansvar och möjligheter.

– Vi är en av världens äldsta musikhögskolor och har bedrivit undervisning sedan 1771, då Gustav III grundade Kungliga Musikaliska Akademien. Fram till slutet av 1960-talet erbjöd vi de klassiska utbildningarna: musiker, tonsättare och dirigenter, kyrkomusiker och musikedirektörer. Sedan kom en genrebredning, först jazz, därefter folkmusik och så den yngsta institutionen på KMH, musik- och medieproduktion. Vad betyder det för samhället att även folk- och jazzmusiker väljer att gå en högskoleutbildning? Synligheten är viktig, liksom musikens roll i samhället - ett samhälle utan konstnärliga uttryck stagnerar och slutar att utvecklas.

## Vad är då KMH:s roll i samhället? Hur samverkar ni med andra aktörer?

– Högskolan har tre uppgifter: utbildning, forskning och samverkan med det omgivande samhället. Det ligger i vårt uppdrag. Vi är en av Sveriges största konsertarrangörer och

ger 250 till 300 studentkonserter om året. Det är ett sätt att samverka med samhället och en verksamhet som kommer att bli långt mer synlig när nya campus är klart.

– Vi samverkar också med många andra aktörer i samhället, när studenterna kommer ut på praktik och vid externa konserttillfällen. Exempelvis: musiklejarestudenterna och musikerstudenterna gör praktik på skolor, respektive i bl a Hovkapellet och Radiosymfonikerna. Dirigent- och kompositionsstudenter träffar regelbundet de professionella orkestrarna och Radiokören. Jazz- och folkmusikstudenterna gästar många scener utanför KMH, och studenterna på musik- och medieproduktion samverkar aktivt med bl a företag, UR och Nobelstiftelsen. Vi har också landets enda utbildning i musikerterapi, med samarbeten med bl a Seniorum.

## Men hur är era kontaktytor längre ner i åldrarna? Jag tänker på de som är yngre än era studenter, men som kanske i framtiden borde vara era studenter?

– Vi är en spetsutbildning och det



är svårt att komma in på KMH – det krävs enorma förkunskaper. Därför behöver vi aktivt samarbeta med alla förutbildningar, såsom musikgymnasier och folkhögskolor, för att förbereda eleverna och även skolorna, på vad som krävs för att söka in till KMH. Vi behöver också lyssna in hur de ser på KMH, och vad de vill ha hjälp med, inför att deras elever står i begrepp att söka hit. Musikutbildningen är en kedja som startar tidigt och följer en upp en bra bit i i vuxen ålder, från grundskolan, och i tillägg ofta kulturskolan, via estetiska gymnasier och folkhögskola, till högskolan.

**En av mina kinesiska kolleger i International Music Council berättade att man i Kina har sju miljoner elever som lär sig spela piano. Men de väntar sig inte sju**

**miljoner professionella pianister – istället, menar de, får samhället sju miljoner medborgare som kommer att förstå musikens roll och värde på ett djupare sätt. Några av dem blir politiker – detta är väl också viktigt för er?**

– Absolut. Alla barn och ungdomar ska ha rätt till konstnärliga uttryck. Det är en mänsklig rättighet. Och musikens roll i samhället får inte glömmas bort. Musikämnet måste få högre status i skolan, de estetiska programmen måste viktas högre och vi måste tillbaka till att musikämnet är lika viktigt som de så kallade kärnämnen. De estetiska ämnena i skolan nedprioriterades under förra mandatperioden och det togs politiska beslut som jag ser som katastrofala.

– Därför lyfter vi aktivt musiklärarutbildningen i KMH:s vision,

liksom – i samtal med politiska makt-havare – kravet på en uppvärdering av musikämnets status och roll i skolan, inte minst på de estetiska programmen på gymnasiet.

**Alla barn blir inte musiker, musikskapare eller för den delen politiker. Men de har, som du påpekat, rätt till konstnärliga uttryck. Får de det?**

– Nej, dessvärre inte. Vi som befinner oss i den senare delen av utbildningskedjan, ser att de inte får det. Varje år får jag, när vi rapporterar till departementet, frågan hur det går med breddad rekrytering. Varje år är svaret att "det går dåligt och det är en stor utmaning". De allra flesta som studerar hos oss är vit medelklass, de har stödjande föräldrar med i allmänhet goda ekonomiska förutsättningar.

– Även om möjligheten till kultu-

rell uttryck borde finnas för alla barn, betyder inte det att alla har tillgång. Det kostar pengar att gå i kulturskolan och det kostar pengar att läsa på en folkhögskola. Man behöver ett nätverk runt sig för att kunna ta sig den smala vägen fram till dörren på högskolan, och sedan är det inte alls självklart att man kommer in. Men målet måste vara att alla får möjligheten att uttrycka sig genom musik under sin barn- och ungdomstid. Och under resten av livet också, för den delen.

**Det är svårt för de som inte är nära utsatta familjer eller områden att förstå var hindren finns. Trösklarna kan se väldigt låga ut när man ser dem på håll. Min fru arbetar som verksamhetschef och danslärare i Sundbyberg och det händer att hon**



**ser föräldrar som vill låta sina barn dansa, men som inte har råd. Då handlar det om 500 kronor för en hel termin – men redan det är en tröskel som inte går att komma över. Där har vi alla som arbetar med att omsätta barns kulturella rättigheter i praktiken en uppgift att lösa.**

– Vid den senaste departementsdialogen lyfte jag just detta, att musikämnets status och roll i skolan är avgörande för framtiden. Och all forskning visar på den goda inverkan som konstnärliga uttryck har i alla sammanhang. Vi tar nu aktiva steg – framförallt med hjälp av musiklärarutbildningen – att komma till utsatta områden, för att de barn som nu inte har en röst att uttrycka sig genom musik, ska få tillgång till detta uttryck.

**Har KMH alltid tagit en tydlig roll i samhället och samhällsutvecklingen?**

– KMH har alltid, på olika sätt, tagit en aktiv roll i samhället och påverkat samhällsutvecklingen. Men kanske inte alltid på ett så medvetet sätt. I och med att samverkan blev högskolans tredje uppgift har medvetandegraden höjts. Vi hade förr en informationsavdelning, som bytte namn till kommunikationsavdelning och som nu heter samverkansavdelning. Det säger en del om utvecklingen.

– När vårt nya campus blir ett nytt landmärke i Stockholm ökar vår synlighet. Vi har ju varit lite gömda här bakom Valhallavägen. Vi hyser stora förhoppningar att fler ska hitta vår konsertverksamhet i nya campus, och vi arbetar hårt på att vår verksamhet framgent ska ligga i framkant.

– I samhällsnyttan ligger också forskningen. Musikområdet är väldigt stort och vi har formulerat fyra forskningsområden: Musik och teknik, där vi samarbetar med KTH, Musik och entreprenörskap - att arbeta med musik idag är i mångt och mycket att vara entreprenör. Musik, hälsa och lärande är ett enormt stort forskningsområde med bland annat demensforskning, forskning kring Alzheimer och kring för tidigt födda barn, och musik i hälsobringande syfte. Och slutligen det fjärde området, Musik som konstnärligt skapande.



**”Det går inte längre att säga att det inte finns musikskapare som är kvinnor. De är bara ett klick bort.”**

## **Vi pratar mycket om samhällsnytta och mångfald. KMH och SKAP har i år börjat samarbeta kring jämställdhet. Ge oss din syn på det samarbetet och berätta hur ni arbetar med jämställdhet!**

– Utgångspunkten är att man måste börja någonstans. KMH har jämlikhetsmål som vi måste återrapportera och vi börjar med jämställdheten. Man kan leva i tron att vi redan är jämställda, man kan till och med höra att "musik är något annat, här råder andra lagar". Men så är det inte.

– Om vi pratar om de mjuka målen till att börja med, så handlar det om bemötande och om att medvetandegöra - att utmana våra föreställningar och de fördomar vi har. Börja med att utmana din egen föreställning om dig själv – både som student, lärare och övrig personal. Det är lätt att tänka att "jag gör ingen skillnad på om en student är man eller kvinna, ung eller äldre". Men förmodligen har du fel när du tänker så. Jag hör studenternas berättelser om vardagen på KMH och de är nedslående.

– Man berättar om hur man blir förminskad, vilka härskartekniker som råder, hur man kommer in i ett rum med en "grabbig" stämning, och ett språk som inte släpper in en i samtalet. Se också på repertoaren – det är fasansfullt hur ojämnt det är! Detta och mycket mer tänker jag lyfta till samtal oss emellan på KMH, och starten är konferensen "Jämställdhet på KMH – Time for a Change" för alla anställda och studenter. I det här sammanhanget vill jag lyfta det enorma arbete som ett flertal nätverk, såsom KVASt, Imprå och KMA (genom sitt projekt Levande musikarv), gjort. Också SKAP:s arbete med Skapelsen var en ögonöppnare för mig. Det går inte längre att säga att det inte finns musikskapare som är kvinnor. De är bara "ett klick bort" (på respektive webbsida).

## **Min erfarenhet är att det oftare handlar om okunskap och slentrian, än om illvilja. Första steget är att bli medveten: ofta blir det mer jämställt när man har skaffat en djupare förståelse och kunskap. Det är det SKAP vill göra med Skapelsen.**

– Ta en så enkel sak som att räkna antalet kvinnor och män på scenen.

Det är så lätt hänt att börja med de kontakter och de nätverk man redan har, och om de då domineras av män blir det per automatik flest män på scenen. Det är sådant vi ska börja medvetandegöra och arbeta för att rätta till under det här läsåret.

## **Där nämner du en sak som SKAP identifierade ganska snabbt, att det finns goda aktörer som enskilt gör ett jättebra jobb – men de är sämre på att samarbeta för att få den breda effekten i musiklivet. Där har vi alla ett ansvar att bli bättre på att samarbeta och dra nytta av varandras arbete. Därför blev jag väldigt glad när du tog initiativ att bjuda in SKAP till samarbete.**

– Att samarbeta är en win-win. Det finns ingen annan väg än framåt i de här frågorna. Det handlar i slutändan om hela vår verksamhet och om att ge studenterna en likvärdig utbildning. Vi måste se över repertoarlister, de får inte bestå av enbart män. Vi kommer inte ifrån att Bach, Mozart och Brahms var män, men det är en historia måste kompletteras. Och om en bok om jazz, som nära nog alltid beskriver männens jazzhistoria, ingår i kurslitteraturen, måste det också ingå att läsa Marie Selanders bok "Inte lika viktigt?", som tecknar porträtten av kvinnorna i jazzhistorien.

## **Det går i alla fall åt rätt håll. Nu har vi Maries bok och det kommer säkert fler. Egentligen kommer man väldigt långt om alla gör ett medvetet val, när de gör sina val. Också i valet att arbeta med jämställdhet. När vi lanserade Skapelsen fick vi kritik för att vi bara är män på kansliet – och så är det. Men då är det väl just vi som måste arbeta, och arbeta hårt med de här frågorna.**

– Exakt. Man måste våga se och erkänna sina egna föreställningar. Vi har vuxit upp med ett samhälle som såg annorlunda ut. Det gäller oss alla. Om KMH ska vara en attraktiv skola och arbetsplats måste vi arbeta med de här frågorna. Det handlar om synen på kvinnor och män, men även andra könsöverskridande uttryck. Detta – liksom övriga diskrimineringsgrunder - finns formulerat i våra jämlikhetsmål.

## **Avslutningsvis, för att återgå till kreativa uttryck – hur går det att få ihop ditt liv som rektor med ditt liv som dirigent?**

– Alldeles utmärkt! Det är viktigt för mig, både personligen och yrkesmässigt, men också, som jag uppfattar det, för KMH, att jag är aktiv i musiklivet. Att vara dirigent för Orphei Drängar ger mig konstnärlig luft under vingarna, och jag får energi som jag tar med mig hit. Jag har ett stort nätverk i musiklivet, och jag ser till att det nätverket vidmakthålls och växer med de samarbeten som jag och Orphei Drängar initierar och tar del av.

– Att vara dirigent är ett utpräglat konstnärligt ledarskap, och jag översätter ofta det till mitt administrativa ledarskap. Jag är en sorts dirigent i uppdraget som rektor på KMH. Personalen är "orkestermusikerna", med hög spetskompetens på varje "instrument". Oavsett om du är lärare i vevlira, samverkanschef eller ekonomiassistent så är du en del av "orkestern". "Partituret" är översättbart med uppdraget från departementet. Studenterna ser jag i någon mån som våra mottagare, "publiken" - det är

dem vi arbetar för. Det är mitt jobb att se till att vi i personalen "spelar tillsammans", även i djup bemärkelse, för att studenterna ska få den bästa utbildningen. Jag har ansvaret att "stå på pulsten" och vara en tydlig ledare för hela organisationen. Jag har ansvaret för att vi tillsammans ger en unison och gemensam "tolkning" av vårt uppdrag.

## **Jag börjar känna att jag skulle vilja börja plugga här..! Jag har kolleger som också varit lärare här till och från. En av dem, en fantastisk gitarrist och kompositör, sa att han älskade att vara lärare här, men att han aldrig skulle ha kommit in som student idag, eftersom konkurrensen om platserna blivit så hård..!**

– Så är det..! Det är tufft att komma in! Men det är också en kvalitetsmätare – jag är stolt över bredden på genrer och spetsen på alla våra utbildningsprogram. Kanske du kan söka och gå en fristående kurs?

TEXT: KJELL HOLMSTRAND  
FOTO: ANNA RUT FRIDHOLM



När nya campus växer fram, ger det oss bilden av framtiden. FOTO: MANNE LINDWALL

## **ETT KMH FÖR FRAMTIDEN**

- KMH ska vara ett framstående internationellt centrum för utbildning av musiker och musiklärare av högsta kvalitet.
- För att arbeta mot visionen har KMH satt upp 15 strategiska mål.
- KMH:s huvuduppgifter är utbildning och forskning i musik, samt samverkan med det omgivande samhället.
- Vid KMH finns sex institutioner: Institutionen för folkmusik, Institutionen för jazz, Institutionen för klassisk musik, Institutionen för komposition, dirigering och musikteori, Institutionen för musik- och medieproduktion samt Institutionen för musik, pedagogik och samhälle.
- KMH har ca 900 studenter, varav 650 helårsstudenter. Resterande är deltids- och utbytesstudenter, samt studenter på fristående kurser anordnade av KMH.

# URKRAFTEN

Lena Willemarck är både en förvaltare och förnyare av den svenska folkmusiken. Men genrer är egentligen av underordnad betydelse för henne. – Min röst följer alltid det musikaliska landskapet, säger hon.

**E**n liten flicka sitter på en björkgren i norra Dalarna och sjunger vad hon hör i sitt huvud. Framför sig ser hon ett landskap där himmel och natur förenas i en obeskrivlig oändlighet, som när havet möter horisonten. Och plötsligt förstår hon att allt hänger samman, att hon själv och hennes sång är en del av samma helhet.

– Det är ett av mina tidigaste minnen, den där känslan var så

oerhört stark och svindlande att den följt mig genom hela livet. Och det är den jag alltid försöker uppnå när jag står där på scenen eller skapar, i den finns också musikens urkraft som förenar oss alla som människor, säger Lena Willemarck.

Vi sitter i ett ombyggt och ombonat gammalt missionshus i ett skärgårdslandskap utanför Stockholm som går att nå bilvägen. En brasa brinner och kyrkhusets höga tak skapar en svåröverträffad känsla av rymd. Havet

finns inom promenadvstånd, i alla riktningar.

– Vi flyttade ut hit från stan kort efter att vår dotter Eira kom till oss. Det var en ren tillfällighet att vi hittade stället.

Närheten till naturen har alltid varit viktig för henne.

– Jag älskar att vara utomhus, nära havet som nu, eller i bergen. Det är då som jag får impulser och idéer. Jag lever ett ganska rörligt liv med mycket turnerande och resor. Naturen är en





av få fasta rutiner för mig. Den påminner mig också att saker förändras, som nu när löven skiftar färg från en dag till en annan. Skikten blir tydliga, vad som kan fördjupas och bli till musik. Och jag har ett grymt behov av att tänka nytt.

**MÅNGA AV UPPLEVELSERNA** bearbetas och kommer till Lena Willemarck som färdiga idéer mitt i natten.

– Jag har alltid haft ett anteckningsblock vid min sida ifall jag vaknar med en idé som jag måste skriva ned direkt. Min familj brukar vakna upp till ljudet av pennans streck mot blocket eller av att jag sitter på toaletten och sjunger in ett röstmemo.

Lena Willemarck är gift med operasångaren Olle Persson.

– Utmaningen för oss har varit att få våra karriärer att fungera med familjelivet. Samhällets regelbundenhet och normer är inte uppbyggt för frilansande musiker. Därför skulle det verkligen vara bra med någon form av satsning från samhällets sida som underlättade det livet, inte minst skulle vi få se fler turnerande kvinnor. För mig har varit väldigt viktigt att just få turnera och spela, jag älskar det och bestämde mig tidigt för att inget skulle få hindra mig. Eira har ofta fått följa med mig på turné.

Det verkar heller inte finnas något som stoppar henne. En försenad tågresa från Mora dagen innan har gjort att hon kommit hem mitt i natten, och om ett par dagar väntar en resa till Kina, en folkmusikfestival i Shanghai. Och så nämner hon i förbifarten ett operaprojekt – ett dramatiskt kamarmusikverk – som fortfarande verkar vara lite hemligt.

**FLICKAN I BJÖRKEN** växte upp omgiven av musik och människor som kallades Ekor Anders och Sväs Märta. De talade äldvdalska, dialekten som nästan är ett eget språk, med en fornnordisk satsmelodi som påminner om isländskans.

– Jag tyckte att det var roligt att umgås med de äldre i byn, och lärde mig mycket av dem, både språkligt och musikaliskt. Sväs Märta lärde mig också massor om livet, och livet är ju musiken.

Kulningen – fäbodarnas vallsång – är ett arv som Lena Willemarck förvaltar och som blivit ett av hennes främsta kännetecken. Hon sjunger

**”Min röst följer alltid det musikaliska landskapet. Det handlar alltså mindre om gener, mer om uttrycket.”**

med en kraft och en universell ton som fått en hel värld att lyssna. Det är omöjligt att inte bli berörd.

Hela barndomen tycks ha varit ett slags The Sound of Evertsberg.

– Jag till och med sjöng fram meningarna när jag pratade, jag var säkert ett riktigt pain in the ass för min omgivning, säger hon och illustrerar med ett par fraser där ett barn frågar vad det blir till middag.

Så småningom började hon skapa egen musik, och inspiration var inte alltid rotad i spelmanstraditionen.

– Jag minns särskilt när min systems pojkvän, en hippie från Amsterdam, kom på besök. Han hade med sig en skiva med Joni Mitchell. Jag var 14 år och satt hemma och klinkade på gitarr och sjöng egna texter, men det här var något helt annat. Joni Mitchell öppnade upp en ny värld för mig, och hennes konsekventa konstnärskap har varit en förebild sedan dess. Hon söker alltid efter nya skikt.

**REDAN SOM 18-ÅRING** antogs Lena Willemarck till Kungliga Musikhögskolan.

– Det skedde med dunder och brak, det var sista året som det var möjligt utan avslutade gymnasiestudier.

De höga poängen på gehöret blev avgörande.

– Annars hade jag aldrig kommit in.

Men det var också tufft, de flesta andra hade redan gått förberedande musikutbildningar. Känslan av otillräcklighet har aldrig riktigt släppt greppet.

– Visst har jag i bland känt att alla andra kan mycket mer om musikteori än jag, men jag har alltid förlitat mig



## Lena Willemark

**Aktuell med:** Konserter på World Music Shanghai Festival, inspelning av plattan Blåferdi (betyder blå färden) som släpps under våren och förberedelser inför julkonserterna.

**Musik jag minns:** Två tillfällen. När Cornelis Vreeswijk, Fred Åkerström och Ann-Louise Hansson kom till Ålvdalsskolans aula i mitten av 60-talet. När jag som 14-åring för första gången kulade hem korna, en fantastisk känsla.

**Textrad som jag bär med mig:** Sång är tankar som bärs ut med andedräkten när vanlig tal inte längre räcker. (Inuitisk beskrivning från Grönland.)

**Ångrar:** Oj... jag borde ha haft en egen hemsida vid det har laget. Men den är äntligen på gång.

**Lyssnar helst på:** Musik med stark själ.

**Musikaliskt mest stolt över:** Att jag alltid gått min egen väg..



på den musikaliska intuitionen och värdat den. Det är minst lika viktigt, tycker jag.

Mötet med stora staden som tonåring var också omtumlande, med många nya musikaliska intryck.

– Jag flyttade in på Valhallavägen och fick en pojkvän som var jazzmusiker. Vi hängde på Fasching och jag började lyssna på Miles Davis och Aretha Franklin.

**JAZZEN GÅR SOM** parallellt spår till karriären som riksspelman och sångerska. Ett tag på 80-talet var Lena Willemark medlem i Gals and Pals, med legendarer som Monica Domini-que, Lasse Bagge och Svante Thuresson vid sin sida. Och raden av samarbeten med jazzmusiker skulle bli fler:

– Jonas Knutsson och Elise Einarsdotter var bland de första jag samarbetade med efter Gals and Pals.

Hon fortsätter att räkna upp namn som Mats Öberg, Palle Danielsson och Anders Jormin, men tycker ändå att hon bara lyckats "namedroppa" en bråkdel av de musiker som hon haft förmånen att samarbeta med.

Samarbetena med tonsättaren Karin Rehnqvist, som specialskrivit verk för Lena Willemark, har också varit mycket betydelsefulla för henne.

– Min röst följer alltid det musikaliska landskapet. Det handlar alltså mindre om genrer, mer om uttrycket

**MEN DET ÄR** ändå som den moderna folkmusikens förgrundsfigurer som de flesta ser Lena Willemark. En traditionsbärande och förnyare, med grupper som Frifot är hon tillsammans med Ale Möller och Per Gudmundson en bokstavlig ambassadör för modern svensk folkmusik.

Men även om vägen till riksspelman kan tyckas ha varit förutbestämd har Lena Willemark fått kämpa. Som både kvinna och förnyare har hon utmanat en spelmanvärld som dominerats av män och traditioner, i bland på gränsen till heliga.

– Absolut, när jag började spela ute fanns få men för mig väldigt viktiga kvinnliga förebilder i folkmusikkretsar. Och när Frifot sedan började spela 1987 fanns en klick som sa att vi inte sysslade med folkmusik och rev ned våra affischer.

– Däremot tycker jag att den äldre generationen folkmusiker hade en stor öppenhet för just musiken, som det ju trots allt handlar om. Och i dag, 30 år senare, är det vi själva som representerar den äldre generationen. Det är egentligen inget nytt, så här har det alltid sett ut. Allt går runt.

### Vem gör dagens folkmusik?

– Folkmusiken har blivit som jazzen, ett paraplynamn för flera andra genrer och en massa uttryck. Och det kanske har blivit dags att skapa nya underrubriker. Jag älskar själv att sjunga de gamla balladerna, men jag känner också ett starkt behov av att sjunga nya texter. Själva musiken i folkmusiken har ju utvecklats enormt, men texterna har inte hängt med på samma sätt. I mina egna texter försöker jag också att berätta historier som berör oss i dag.

Förnyelse för sakens skull fyller heller ingen funktion, understryker hon.

– Det finns ju även förnyelse i en röst som tillför en ny ton i en genre.

För Lena Willemark verkar det å andra sidan aldrig ha varit särskilt viktigt vad andra tycker. Hennes relation till folkmusiken är så stark att inget har kunna rubba den.

– Det var min första förälskelse, och den är evig. Det har aldrig funnits några tvivel.

TEXT: PETER WILLEBRAND  
FOTO: ANNA RUT FRIDHOLM

# Pånyttfödde Persson

Tore Persson är för de flesta känd som medlem i pilsnerpunkbandet Grus i Dojjan. Men han har gjort mycket mer inom det breda spektrum vi kallar konst. Numera är han även verksam som läkare och forskare och har bland annat utvecklat ett sätt att bota tinnitus – med hjälp av musik.

**M**ed Tore Persson är det inte lätt att veta var man ska börja – han har gjort så oerhört mycket under sitt 62-åriga liv.

Skådespelare, musiker, dramapedagog, gätumusikant, programledare för Radio SKAP och SRP4, teaterlärare, textförfattare, skivbolagsdirektör, trubadur, eldslukare, föreläsare, kompositör, studiomusiker, specialistläkare och så förstås originalmedlem i det populära bandet Grus i Dojjan.

– Det gäller att ligga i. Man har inte en chans och den måste man ta, säger Tore Persson.

Hans karriär inleddes efter Malmö scenskola 1972. När han mötte kamraterna i Grus i Dojjan övergick skådespelandet i musicerande.

– Jag samarbetade med Krutte Hedberg och Jesper Lindberg på tidigt 1970-tal, med en barnföreställning på Malmö Stadsteater. Vi började lira ihop och det gav mersmak.

**INTE BARA BANDET** gillade det som skapades, publiken strömmade till i mängder; i folkparker och på festplatser, i radio och TV, på jippon och musikstämor. År 1975 var "Gammeldansens Rolling Stones" Sveriges mest bokade band, med osannolika 134 spelningar på tre månader.

– Det gick på av bara farten, säger Tore Persson. Det festliga var att vi inte hörde hemma i vare sig proggen eller i det kommersiella. Vi var ett gäng glada musikanter som rockade

röven av etablissemangen, hade inga politiskt korrekta texter och var inte ett dyft kommersiella. Vi var inte rumsrena nånstans.

På 1980-talet flyttade Tore Persson till Blekinge och levde i konstnärskollektiv under några år. Vid Blekingeteatern skrev och spelade han en barnopera, byggd på bröderna Grimms saga Stadsmusikanterna från Bremen. Flyttlasset gick så småningom till Stockholm, där han bland annat undervisade på Statens scenskola.

Under många år har Tore Persson besökt den anrika Visfestivalen i Västervik, både som artist och scenarbetare, ljudtekniker, presentatör och humpare. Numera betraktar han sig närmast som ett av inventarierna på festivalen. År 1987 mötte han sitt livs stora kärlek på Visfestivalen, ljuv musik uppstod och sen kom storken.

– När vi fick barn tyckte vi att det räcker med en konstnär i familjen – hustrun är bildkonstnär – och det föll på min lott att skaffa mig ett civilt yrke.

**AVGÖRANDE I VALET** av ny karriär blev när han träffade Dalai Lamas livmedikus Dr. Lobsang Wangyal.

– Han frågade mig "Vad gör du för att hjälpa människor". Det blev ett omöjligt rundningsmärke i mitt liv. Jag hade grundat på vad jag skulle kunna syssla med vid sidan av artistiet. Insåg att läkekonst är en gren sprungen ur samma rot. Farmor sa att det var "bra med en läkare i släkten" så på den vägen fick det bli. Sagt och gjort. Mina gamla student-

betyg dög inte längre, sprungna som de var ur en svunnen epok. Så jag skrev Högscoleprovet och kom in på Karolinska Institutet.

Under början av 2000-talet var Tore Persson känd som "Sockerdoktorn". Han ville väcka uppmärksamhet på det lavinartade intaget av socker – främst hos barn och ungdomar – och den sjuklighet som blir resultatet av ett ohämmat intag av läskeblask och annat slisk.

Musiken har överläkare Persson

dock inte lagt på hyllan. Fortfarande spelar Grus i Dojjan ihop när de har tid och lust. I somras uppträdde de inför 20 000 jublande fans på Malmöfestivalen.

– Grus i Dojjan är värsta tidsmaskinen! Jag är 62 år fyllda men kände mig som 18 år igen. Det var bland det häftigaste jag varit med om. Jag blir som pånyttfödd!

TEXT: JANNE HALLMAN

FOTO: TORE PERSSON AGENCY

## "Tinnitus går att bota"

I sin forskning på Karolinska Institutet har Tore Persson inriktat sig på främst regeneration av nervceller i allmänhet samt på tinnitus i synnerhet. Tinnitus kan betraktas som en folksjukdom, som drabbat 10 procent av befolkningen.

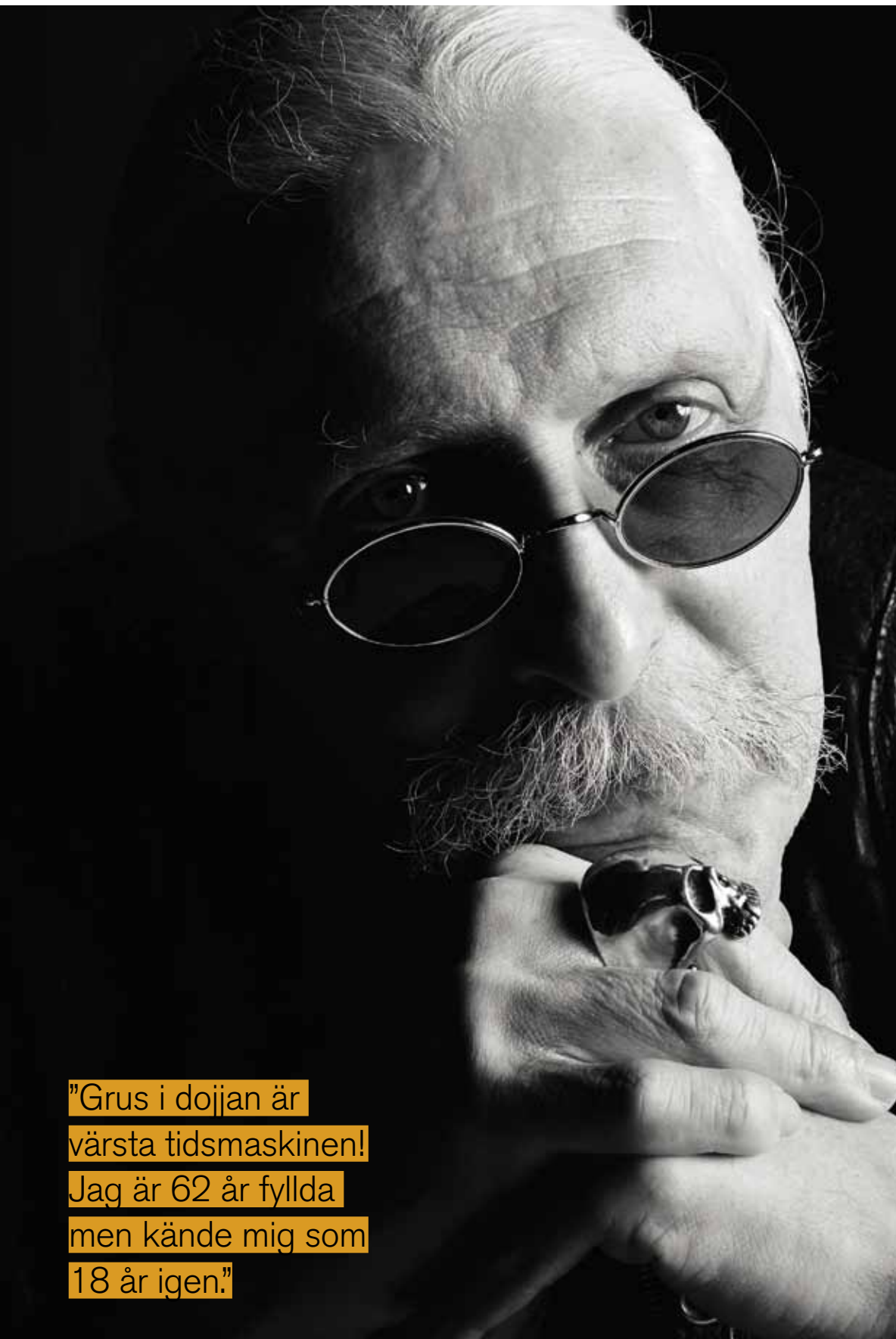
– Tinnitus är en smula knepigt att behandla. När jag började plugga medicin var den allmänna uppfattningen att om man skadar nervceller finns det ingenting att göra, annat än att gilla läget. Jag tyckte detta var en grov förenkling och gjorde en uppfriskande djupdykning i litteraturen.

– Jag hittade en biologisk princip som erbjuder en tänkbar lösning på problemet. Jag odlade upp nervceller från humana stamceller, skadade dem med en stötvågslaser med en standardiserad och reproducerbar skada. Sedan behandlade jag hälften av cellerna och lät den andra hälften utgöra obehandlad kontroll.

– Vi fick mycket goda resultat, som klart visar att nervsystemet har förmågan till läkning – liksom all annan vävnad i kroppen – det gäller bara att noga beakta och besinna de biologiska lagarna. Dessa tidiga försök visade på en helt ny behandlingsform för tinnitus. Starkt förenklat går det ut på att man genom att lyssna på sin favoritmusik kan få nervceller att reparera sig själva.

Tore Persson jämför processen med det som sker efter att man har tittat in i ett starkt ljus. När man blundar så syns en efterbild av ljuskällan på näthinna. Det är nervsystemets princip för återställning. Det gäller samma sak för hörselnerv.

– Det finns en klar biologiskt lagbunden grund i det här. Tinnitus går att bota med enkla medel. Därför söker Tore Persson tinnitusdrabbade som kan och vill delta i forskning. Den som är intresserad kan kontakta honom på [drt@bahnhof.se](mailto:drt@bahnhof.se).



”Grus i dojjan är  
värsta tidsmaskinen!  
Jag är 62 år fyllda  
men kände mig som  
18 år igen.”



### TORE PERSSON

Född och uppvuxen i Malmö och Göingeskogarna vid Lönsboda.

**Kronologi** (axplock):

- Tolvskillingsoperan, Skånska Teatern, 1970
- Stöten, SVT, 1971
- Statens Scenskola, 1972
- Grus i Dojjan, 1972 –
- Teatervetenskap Sthlms Universitet, 1973
- Bernard Krook Teaterskola, 1973
- Visfestivalen Västervik, 1973 –
- Grundare Phonogramproducentföreningen Amalthea, 1975
- Grundskolan för fotografisk utbildning GFU, 1978
- Stadsmusikanterna från Bremen, Blekingeteatern, 1984
- Ordförande Yrkestrubadurernas förening YTF, 1992–2000
- Tankar vid vattenhållet, Radio SKAP, 1992–1995
- Kompositörsporträtt SKAP/SRP4, 1995–2002
- Hälsoresan – En smal film av stor vikt, 1999
- Styrelsemedlem i Grammfonbolaget YTF(record), 2000 –
- Anestesi- och intensivvårdsläkare, 2004 –
- Smärtspecialist, 2012 –
- Member of the editorial board for International Journal of Neurological Disorders & Interventions 2015 –

# NYA MEDLEMMAR

- 1. **Ana Rab** – Foto: IRIKA
- 2. **Martin Permer** – Foto: Nicolas Peyrau
- 3. **Petter Lindgård** – Foto: Cia Borgström
- 4. **Martin Rössel**
- 5. **Mats Westling** – Foto: Ines Sebalj
- 6. **Ida Sandlund** – Foto: Gregor Hohenberg
- 7. **Sebastian Thott** – Foto: Olov Lindström
- 8. **Ulf Wakenius** – Foto: Rolf Ohlsson
- 9. **Erik Söderlind** – Foto: Pelle Lundberg

- 10. **Patrik Remann**
  - 11. **Emeli Jeremias** – Foto: David Hagstrand
  - 12. **Tord N Johansson**
  - 13. **Pär-Eric Eriksson** – Foto: Tom Martinsen
- DESSUTOM: **Namo Marouf, Daniel Falck, Pontus Yngve, Johan Wåhländer, Andreas Wettmark, Mats Norman, Jenny Nilsson, Johan Lindström, Jan Lekemark, Elin Larsson, Karin Inde, Johan Eriksson, Fredrik Arsaeus Nauckhoff.**





**JURIDIK** Som musikskapare står man ofta inför knepiga situationer där man kanske inte direkt har svaret. Inte minst gäller det juridiken i musiken.

**Här svarar SKAP:s jurist Jakob Hvistendahl på dina frågor.**

Har du en fråga om juridik? Mejla [jakob.hvistendahl@skap.se](mailto:jakob.hvistendahl@skap.se)

**Fråga:** Jag får ofta uppdrag att göra musik inom områdena film, radio, reklam och teater – har SKAP några rekommendationer angående ersättningsnivåer och avtalsvillkor i övrigt?

**SVAR:** SKAP arbetar just nu med att ta fram nya ersättnings- och avtalsvillkor för beställningsuppdrag. Nyligen genomförde SKAP en enkät bland medlemmar som arbetar mycket med beställningsuppdrag, med syftet att få fram en bild av hur SKAP-medlemmars ersättningsvillkor ser ut idag och att utifrån svaren ta fram nya ersättningsvillkor som bättre speglar dagens och framtidens branschverklighet.

Svaren från enkäten gav en mycket intressant och komplex bild av de tillfrågade medlemmarnas arbetsvillkor, inte bara gällande ersättningsnivåer utan även av de olika villkor och behov som existerar mellan och inom de olika områdena för beställningsmusik som SKAP-medlemmar oftast verkar inom – film, TV, teater, musikal, dans, radio, reklam och dataspel. Svaren visade på mycket stora skillnader mellan enkät-deltagarna i ersättningsnivåer beräknade per timme, beräknade som "kronor per levererad minut" och i rent arvode per timme. En annan intressant observation var skillnaden i antal nerlagda timmar per levererad minut mellan olika medlemmar, som kan bero på genrespecifika faktorer,

konkret uppdragsinnehåll, arbetstakt, motpartens agerande med mera. Enkäten visade också på en diskrepans mellan vad de tillfrågade anser vara "skälig ersättning" och vad de faktiskt erhåller i ersättning för beställningsuppdrag. Utöver en intressant bild av ersättningsvillkor visade enkäten på att enkät-deltagarna och deras motparter synes ha ganska olika uppfattningar om vilka villkor som bör gälla för ett beställningsuppdrag.

Den viktigaste slutsatsen av enkäten är således att SKAP:s medlemmar synes ha behov av ersättnings- och villkorsrekommendationer och avtalsmallar som är särskilt anpassade till branschverkligheten inom de olika områdena som SKAP-medlemmarna arbetar inom. Rekommendationerna bör även vara så pass flexibelt utformade att de kan användas av medlemmar med olika arbetsätt och förutsättningar.

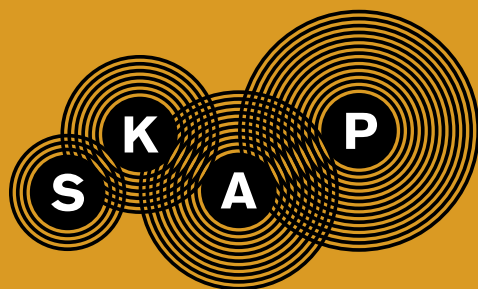
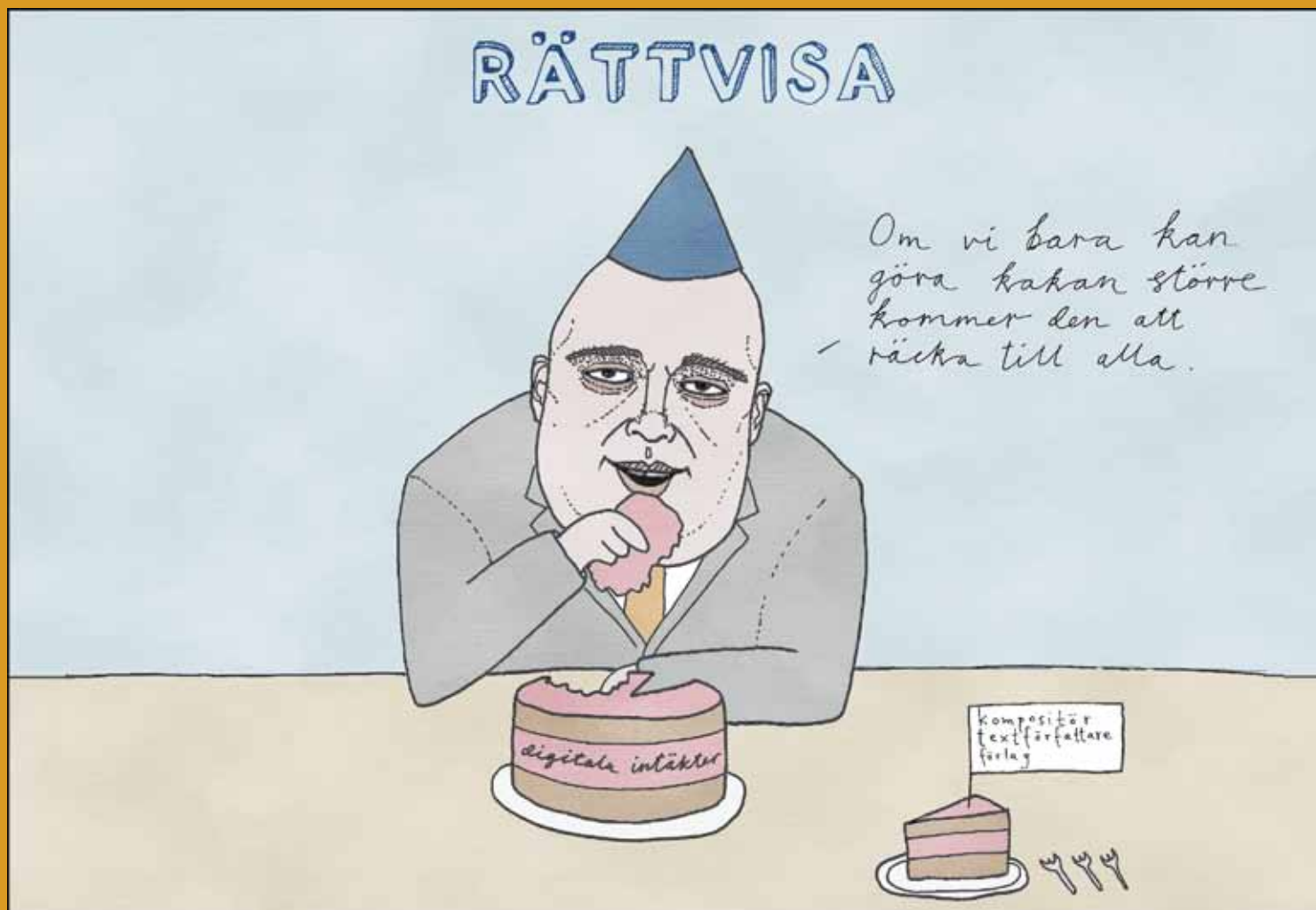
En annan viktig slutsats är att SKAP:s nya rekommendationer bör bidra till att höja ersättningsnivåerna överlag, för att få dessa att bättre stämma dels med SKAP-medlemmarnas uppfattning om vad en "skälig ersättning" är, dels med

ersättningsnivåerna hos andra jämförbara yrkesområden med motsvarande kompetens. Rekommendationerna bör också för motparten tydligt visa vad SKAP anser vara skäliga ersättnings- och arbetsvillkor och bidra till att skapa vägledande branschvillkor.

SKAP ska alltså ta fram rekommendationer som är någonting mer än en uppdaterad version av "Beställningsverksavtalet" och dess tariffer. Dessa kommer då utgöra ett viktigt komplement till de rekommendationer som FST tagit fram till sina medlemmar.

Nästa steg i processen är nu att SKAP arbetar med en fördjupad analys av SKAP-medlemmarnas behov och arbetsvillkor gällande beställningsuppdrag för att så snabbt som möjligt ta fram rekommendationer utifrån denna analys. Tills SKAP färdigställt sina rekommendationer råder SKAP sina medlemmar gällande kompositionsarvode att titta på tarifferna från det förut gällande "Beställningsverksavtalet" och räkna upp dessa med cirka 10–20 procent och att även jämföra med FST:s nu gällande ersättningsrekommendationer för scen (se fst.se).

**"SKAP ska alltså ta fram rekommendationer som är någonting mer än en uppdaterad version av 'Beställningsavtalet' och dess tariffer."**



## MED MEDLEMMARNA I CENTRUM

SKAP är Sveriges intresseorganisation för yrkesverksamma kompositörer och textförfattare.

SKAP bedriver på uppdrag av sina drygt 1 100 medlemmar påverkansarbete nationellt och internationellt, erbjuder medlemservice och är huvudman i Stim. SKAP innehar under 2013–

2016 ordförandeskapet i ECSA – European Composer & Songwriter Alliance, som företräder Europas alla kompositörer och tonsättare. SKAP:s medlemmar verkar inom alla genrer. SKAP bildades 1926.

### VILL DU VETA MER OM SKAP?

Läs mer om SKAP på [www.skap.se](http://www.skap.se)!

### KONTAKTA SKAP

Sveriges kompositörer och textförfattare  
Hornsgatan 103  
Box 17092  
104 62 Stockholm  
[info@skap.se](mailto:info@skap.se) [www.skap.se](http://www.skap.se)  
Tel: 08-783 88 00